

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

V. Mutatio religionis in Marchia Brandenburgensi, opera & studio
Melancth.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1539.

*Cam in vi-
ta Mel. pag.*

247.

Duplicet li-
ber Luthe-
ranismis
eiusque
censura.

Ab ijs re-
prehēditur

V.
*Chytr. in
Sax p. 444.*
Brandebur-
gicus mu-
tat religio-
nem.

Causa mu-
tationis.

si loquantur, neminem, ut eam vocem au-
diat, obligari; cum Ecclesia, Concilia, Pa-
tres, errare possint. Displicuit verò libel-
lus iste non Catholicis modò, sed & Luthe-
ranis prudentioribus, quorum benignus ta-
men erat in Melanchthonem affectus. His
indignum videbatur, quod audacius & ni-
mis fidenter pronunciaret ijs de rebus, qua-
rum cognitio non priuatim ad vnum homi-
nem, quantumuis doctum atque pruden-
tem, sed ad Ecclesiam pertineret: quod in-
solenter ad censuram reuocaret scripta ve-
terum, Ecclesiae totius & orbis Christiani iu-
dicio pridem approbata: quod nonnullos è
sanctis Patribus traduceret velut infantes,
indoctosque, qui mentem suam de dogma-
tibus fidei non disertè satis & commodè po-
tuerint explicare. Hanc temeritatem & su-
perbiam in Melanchthone palam repre-
hendebant isti; nec iniuria sane: Qua de re
dubitare nemo potest, nisi vel in sanctos Ec-
clesiae Doctores odio, vel affectu sit in Me-
lanchthonem excæcatus.

Per hos dies Ioachimus Elector Brande-
burgicus, qui Ioachimo patri vita functo an-
no 1535. successerat, continuis subditorum
interpellationibus superatus, quandam in-
stituit religionis mutationem, qua dissimu-
lanter Lutheranismus inducebatur, exter-
na Catholicorum rituum larua velatus: Que
res ad hunc modum gesta est. Erant Ele-
ctoris ditiones ingenti pondere grauatae

aris

æris alieni, quo subditi promittebant se le-
uatuos Principem, si nouitiæ religionis ex-
ercitium concederetur. Peruaferat Luthe-
rana contagio superioribus annis vniuer-
sam penè Marchiam, è vicina VVittenber-
ga proserpens, erantque pridem per concio-
natores occupati subditorum animi, nec
aliud, quam mutatio publica desideraba-
tur. Elector verò, licet & ipse satis ad Lu-
theranismum propenderet; tamen quia no-
uerat offensum iri Poloniae Regem Sigis-
mundum, cuius filiam zelo Catholicæ reli-
gionis flagrantem habebat in matrimonio,
cunctanter agebat. Tandem expugnatus
importunis subditorum precibus, & quam
offerebant ad soluendum debitum in-
genti pecuniæ summa, Visitationem de-
creuit; eaque de re socerum Poloniae Re-
gem per litteras admonuit, additis consilij
sui rationibus, enixè rogans, vt probaret hoc
institutum; Non se discessurum à fide Ca-
tholica, sed abusus tantum quosdam emen-
daturum.

Rex, datis vicissim litteris, missoque
Legato, visitationem dissuadet prorsus,
hortaturque generum, vt Catholicorum
quorundam Principum exemplo con-
stantiam præstet in retinenda maiorum
fide, nec ante legitimam Concilij defini-
tionem quicquam innouet. Elector, cum
Regem offensum intelligeret, Melanch-
thonem VVittenberga Berlinum euocauit,

ANNO
1539.

Brandebur-
gicus ge-
ner Regis
Poloniae,

Ad generū
de sua sen-
tentia scri-
bit.

A Rege ad
sanam mē-
tem indu-
citur.

ANNO
1539.

*In ep. Sel.
fol. 497. a.
Eius sub-
dolæ litte-
ræ.*

Stropha
Brandeburgici.

vt eius operâ consilioque ad placandum Regis animum vteretur. Placuit, vt denuò focerum Princeps adiret per litteras, quibus hoc persuaderet imprimis, nullam se prorsus moliri vel mutationem dogmatum, vel ab Ecclesiâ discessionem, sed hoc agere tantum, vt tollantur abusus quidam, qui non possint saluâ pietate tolerari. Scripsit hanc epistolam Latinè Melancthon Octobri mense, quam Princeps misit ad Regem in Poloniam; Habere se constitutum, ait, pio consilio manifesta vitia quædam in Ecclesijs suæ ditionis corrigere: quæ rem ad officium Principis pertinere iudicet. Ea verò moderatione vsurum in hoc negotio, vt non modo nihili recepturus sit contra Catholicam Ecclesiæ Christi sententiâ, à quâ nullâ vi se dicit vnquam auellendum; sed etiam, ne quid Episcoporum auctoritati detrahat. Eâ de re nuper admonuisse Regem litteris germanicè scriptis, quas nonnulli fortè durius sint interpretati, nec consilij suscepti rationes satis explicarint. Itaque, cum actiones suas in Republicâ, Regi velut patri suo probare cupiat, hoc altero scripto fusius declarandam fuisse mentem suam, & suspicionem inconstantix, vel iudicij mutati purgandam. Eam se hæcenus præstitisse grauitatem; vt nec abusus probarit in Ecclesiâ, nec fanaticis opinionibus in ditione suâ præbuerit locû; Ita verò moderari quædam in vtraque parte, vt nec à Catholicâ Christi

Christi Ecclesia discedat, nec quicquam de-
 roget Episcoporum auctoritati. Amplecti se
 verum Ecclesiæ Catholicæ consensum, qui
 extet in scripturis Apostolicis, in veteribus
 canonibus, & probatę fidei scriptoribus: pol-
 licitum quoque se synodo, si quando ritę cõ-
 ueniret, nõ defuturum. Eã igitur mente cum
 sit, sperare se Regem Consilium hoc de mo-
 derandis quibusdam abusibus non improba-
 turum. Quod si coniux charissima, cùm qua
 coniunctissimè semper vixerit, veteres quos-
 dam ritus amet, non se repugnare, quin ijs
 arbitrio suo vtatur. Hęc Elector Brande-
 burgicus ad Regem, Melanchthonis ductum
 secutus, qui litteras eã verborum adhibita
 temperie, de industria cõcinnauit, vt de mu-
 tanda religione nullum subesse periculum
 videretur. Interim quod de Visitatione de-
 cretum erat, instigantibus perpetuò Luthe-
 ranis princeps executus est. Eam verò Visi-
 tationem Matthias Iagius Episcopus Bran-
 deburgensis, & Iacobus quidam Strednerus,
 à Georgio Marchione Ansbachico missus
 principis nomine peregerunt. Cæterum ad
 eam formam reuocarunt omnia, quam pridẽ
 à Melanchthone diximus in hoc genere præ-
 scriptam: nisi quod Elector in rebus exter-
 nis quam fieri posset minimũ immutari vo-
 luit, ne socerum Polonię Regem grauius of-
 fenderet. Quanquam verò Melanchthon
 Visitationi non interfuit, omnia tamen ex
 ipsius consilio nutuq; peracta fuerunt & cõ-
 stitu-

ANNO

1539.

Nota Le-
 ctor com-
 mune hæ-
 reticorum
 præsidium.

Visitationẽ
 in suo prin-
 cipatu de-
 cernit.

Chytr. in
Sax. p. 444.

Eius prima-
 rii duces.

Ad præscri-
 ptum Me-
 lanchtho-
 nis agunt,

ANNO
1539.
Ordinatio
à Principe
publica-
tur.

Capita Or-
dinationis.

stituta. Edita deinde fuit nomine principis ordinatio quædam, mandatumque ut ad illius normam omnia per ditiones Electori subditas in ecclesijs agerentur. Huius anterior pars dogmatum explicationem continebat, & conciunculas quasdam catecheticas: posterior verò ceremonias & ritus Catholicos propemodum omnes; ut si species extera tantum, non habita ratione dogmatum, ferè nihil immutatum iudices.

CAPUT XIV.

- I. *Regis Angl. cum Protest. actio de fœdere, cum colloqu. & censura Melanchthonis in decretum Regis de relig. & apologia pro coniugio sacerdotum.*
- II. *Melanchthonis miseria, morbus & profectio ad Comitiam, cum aliquot cõuentuum Protest. enumeratione.*
- III. *Acta Melanchth. VVormatiæ cum Bucero, Nausea, &c.*
- IV. *Melanchthon Caluini accessu, & familiaritate corruptus, & asperior factus.*

I.
Rex Angliæ
ambit Pro-
testantium
societate.

HENRICVS VIII. Angliæ Rex licet ab Ecclesia Romana defecerat, & infestè oderat Pontificem, religionem tamen à maioribus per manus traditam non prorsus abiicit. Ambiebat quidem amicitiam & societatem Protestantium; sed ad professionem adduci nõ potuit eorum dogmatum, in quibus Lutherani ab Ecclesiâ vetere dissidebāt.

Labo-